

Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale /
Moldavian Journal of International Law and International Relations /
Молдавский журнал международного права и международных отношений

2025, Issue 2, Volume 20, Pages 19-27.

ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963

Submitted: 02.04.2025 | Reviewed: 12.05.2025 | Accepted: 20.06.2024 | Published: 01.07.2025

<https://doi.org/10.61753/1857-1999/2345-1963/2025.20-2.02>

**DREPT EUROPEAN
EUROPEAN LAW
ЕВРОПЕЙСКОЕ ПРАВО**

**DIMENSIUNEA JURIDICĂ A PRINCIPIULUI SUBSIDIARITĂȚII
ÎN DREPTUL UNIUNII EUROPENE¹**

**THE LEGAL NATURE OF THE PRINCIPLE OF SUBSIDIARITY
IN EUROPEAN UNION LAW**

**ПРАВОВАЯ ПРИРОДА ПРИНЦИПА СУБСИДИАРНОСТИ
В ПРАВЕ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА**

BALAN Oleg* / BALAN Oleg / БАЛАН Олег
DORUL Olga** / DORUL Olga / ДОРУЛ Ольга

ABSTRACT:

**THE LEGAL NATURE OF THE PRINCIPLE OF SUBSIDIARITY
IN EUROPEAN UNION LAW**

The article provides an evolutionary overview of the codifications of the subsidiarity principle adopted under the aegis of the European Community and the European Union. The analysis of these provisions reveals that, particularly after 1997, the subsidiarity principle is enshrined in the founding texts of the European Union, in the part referring to the democratic principles governing the activities and organization of this *sui generis* entity.

Knowledge of the content and scope of the subsidiarity principle allows for a better understanding of the nature of the legal order of the European Union. The drafting and application of the European Union's secondary legislation today require rigorous control, including in light of the demands imposed by the subsidiarity principle. Ultimately, ensuring compliance with the subsidiarity principle by the subjects of EU law is carried out by the Court of Justice of the European Union.

Keywords: competence, EU law, principle of subsidiarity, European Union.

¹ Studiu realizat în cadrul Proiectului "Uniunea Europeană – spațiul de justiție, securitate și libertate" EUJUSEF-101081375-ERASMUS-JMO-2022-CHAIR

* **BALAN Oleg** - Doctor habilitat în drept, profesor universitar, Institutul de Administrație Publică al Universității de Stat din Moldova (Chișinău, Republica Moldova). / **BALAN Oleg** - Doctor of Juridical Sciences, Professor, The Institute of Public Administration of the State University of Moldova (Chisinau, The Republic of Moldova). / **БАЛАН Олег Иванович** - Доктор юридических наук, профессор, Институт государственного управления Государственного университета Молдовы (Кишинев, Республика Молдова). **E-mail:** balanoleg9@gmail.com ; <https://orcid.org/0000-0001-5150-3570>

** **DORUL Olga** - Doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova; (Chișinău, Republica Moldova); Universitatea "Dunărea de Jos" din Galați (România). / **DORUL Olga** - Ph.D in Law, Associate Professor, The Moldova State University (Chisinau, The Republic of Moldova); "Dunărea de Jos" University of Galati (Romania). / **ДОРУЛ Ольга Павловна** - Кандидат юридических наук, доцент, Молдавский государственный университет, (Кишинев, Республика Молдова); Университет "Нижний Дунай" в Галаце (Румыния). **E-mail:** dorulolga@yahoo.com ; <https://orcid.org/0000-0001-8613-4066>

JEL Classification: K 1; K 33

Universal Decimal Classification: 349.3(4/9); 341.29.009(100)

<https://doi.org/10.61753/1857-1999/2345-1963/2025.20-2.02>

REZUMAT:

**DIMENSIUNEA JURIDICĂ A PRINCIPIULUI SUBSIDIARITĂȚII
ÎN DREPTUL UNIUNII EUROPENE**

Articolul conține o expunere evolutivă a codificărilor principiului subsidiarității adoptate sub egida Comunității Europene, Uniunii Europene. Din analiza acestor prevederi se observă că în special după anul 1997 principiul subsidiarității își găsește sediul în textele actelor constitutive ale Uniunii Europene în partea ce se referă la principiile democratice ce guvernează activitatea și organizarea acestei entități *sui generis*.

Cunoașterea conținutului și sferei de aplicare a principiului subsidiarității permite o mai bună înțelegere a naturii ordinii juridice a Uniunii Europene. Elaborarea și aplicarea actelor de drept derivat ale Uniunii Europene astăzi presupun un control riguros inclusiv din perspectiva exigențelor impuse de principiul subsidiarității. În ultimă instanță, asigurarea respectării conforme a principiului subsidiarității de către subiecții Dreptului Uniunii Europene este realizată de Curtea de Justiție a Uniunii Europene.

Cuvinte cheie: competență, Dreptul Uniunii Europene, principiul subsidiarității, Uniunea Europeană.

JEL Classification: K 1; K 33

CZU: 349.3(4/9); 341.29.009(100)

<https://doi.org/10.61753/1857-1999/2345-1963/2025.20-2.02>

РЕЗЮМЕ:

**ПРАВОВАЯ ПРИРОДА ПРИНЦИПА СУБСИДИАРНОСТИ
В ПРАВЕ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА**

Статья содержит эволюционный обзор кодификаций принципа субсидиарности, принятых под эгидой Европейского Сообщества и Европейского Союза. Анализ этих положений выявил тот факт, что, особенно после 1997 года, принцип субсидиарности закреплён в учредительных актах Европейского Союза, в части, касающейся демократических принципов, регулирующих деятельность и организацию данного беспрецедентного образования.

Понимание содержания и области применения принципа субсидиарности позволяет лучше понять природу правопорядка Европейского Союза. Разработка и применение вторичного права Европейского Союза сегодня предполагают строгий контроль, включая требования, вытекающие из принципа субсидиарности. В конечном итоге обеспечение соблюдения принципа субсидиарности субъектами права Европейского Союза осуществляется Судом Европейского Союза.

Ключевые слова: компетенция, право Европейского Союза, принцип субсидиарности, Европейский Союз.

JEL Classification: K 1; K 33

УДК: 349.3(4/9); 341.29.009(100)

<https://doi.org/10.61753/1857-1999/2345-1963/2025.20-2.02>**Introducere**

Noțiunea de "subsidiaritate" derivă de la latinescul *subsidiarius* și are originea în gândirea romano-catolică, principiul respectiv stipulând că guvernul trebuie să întreprindă numai acele inițiative care sunt în afara posibilităților indivizilor ori grupurilor private care acționează individual. Principiul este bazat pe autonomia și demnitatea ființei umane și declară că toate formele societății – de la familie la stat și ordine internațională – trebuie să fie în serviciul acesteia. Subsidiaritatea pornește de la faptul că ființa umană este una socială și accentuează

importanța comunităților și instituțiilor mici și medii, precum familia, biserica, asociații benevole care împuternicesc acțiuni individuale și leagă individul de societate.¹

Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene la art. 3 stipulează expres și exhaustiv domeniile în care Uniunea Europeană are competență exclusivă la acestea referindu-se: uniunea vamală; stabilirea normelor privind concurența necesare funcționării pieței interne; politica monetară pentru statele membre a căror monedă este euro; conservarea resurselor biologice ale mării în cadrul politicii comune privind pescuitul; politica comercială comună; încheierea unui acord internațional în cazul în care această încheiere este prevăzută de un act legislativ al Uniunii, ori este necesară pentru a permite Uniunii să își exercite competența internă, sau în măsura în care aceasta ar putea aduce atingere normelor comune sau ar putea modifica domeniul de aplicare a acestora.

Legiferarea și/sau gestiunea directă a respectivelor domenii în baza acordului de voință al statelor membre au fost delegate Uniunii Europene. De atunci, Uniunea Europeană a proiectat și la moment dispune de toate instrumentele necesare în vederea valorificării plene a competențelor sale exclusive.

Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene reglementează de asemenea competențele partajate între Uniunea Europeană și statele membre (piața internă; politica socială (dar numai pentru aspectele definite în mod specific în tratat); coeziunea economică, socială și teritorială (politica regională); agricultura și pescuitul (cu excepția conservării resurselor biologice ale mării); mediul; protecția consumatorului; transporturile; rețelele transeuropene; energia; spațiul de libertate, securitate și justiție; obiectivele comune de securitate în materie de sănătate publică; cercetarea, dezvoltarea tehnologică și spațiul; cooperarea pentru dezvoltare și ajutorul umanitar) cât și competențele de sprijin când UE nu poate să intervină decât pentru a sprijini, coordona sau a completa acțiunea statelor membre (protecția și îmbunătățirea sănătății umane; industria; cultura; turismul; educația, formarea profesională, tineretul și sportul; protecția civilă; cooperarea administrativă). Anume cu referire la aceste domenii Uniunea Europeană nu poate interveni decât dacă obiectivul acțiunilor poate fi realizat mai eficient la nivel supranațional. Acest raționament se află la baza enunțării, codificării și dezvoltării principiului subsidiarității în calitate de principiu democratic al Uniunii Europene.

Principiul subsidiarității este esențial pentru determinarea nivelului de acțiune necesară pentru elaborarea și realizarea politicilor între Uniunea Europeană, statele membre sau chiar entitățile regionale sau locale. Acest principiu nu mai este o noutate în dreptul Uniunii Europene, fiind reglementat prin tratatul de la Maastricht și deja atunci a fost destinat să tempereze vocile care se îngrijorau de intervenția Comunităților în cele mai variate domenii.²

Evoluția codificării principiului subsidiarității în ordinea juridică comunitară

Subsidiaritatea în procesul de realizare a competențelor Comunității Europene pentru prima dată poate fi dedusă din prevederile Actului Unic European în anul 1986 care a modificat tratatele de instituire a Comunităților europene și a dispus la art. 130r alin. (4): "Comunitatea va acționa în ceea ce privește mediul în măsura în care obiectivele menționate la paragraful 1 (*păstrarea, protecția, îmbunătățirea calității mediului; protecția sănătății umane; asigurarea utilizării prudente și raționale a resurselor naturale*) pot fi atinse mai bine la nivelul Comunității decât la nivelul statelor membre individuale. Fără a aduce atingere anumitor măsuri de natură comunitară, statele membre vor finanța și implementa celelalte măsuri."³

Consacrarea expresă a principiului subsidiarității în ordinea juridică a Uniunii Europene o găsim în Tratatul privind Uniunea Europeană semnat la Maastricht la 7 februarie 1992, în al cărui preambul statele semnatare și-au expus hotărârea să continue procesul de creare a unei

¹ Osmochescu E., *Supremația Dreptului Uniunii Europene*. Reclama. Chișinău, 2006. 156 p. P.57

² BRIÈRE, C., DONY M. *Droit de l'Union européenne*, Editions de l'Université de Bruxelles, 8e édition, 2022. 922 p. ISBN 978-2-8004-1776-9 p. 115

³ Actul Unic European. Semnat la: Luxemburg la 17 februarie 1986 și la Haga (Țările de Jos) la 28 februarie 1986

Intrare în vigoare: 1 iulie 1987. In: JO L 169, 29.6.1987, p. 1-28. <https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/sea/sign> (Accesat: 01.04.2025)

uniuni din ce în ce mai strânse între popoarele Europei, în care deciziile să fie luate cât mai aproape de cetățeni, în conformitate cu principiul subsidiarității. În continuare, Tratatul de la Maastricht stabilește că obiectivele Uniunii sunt îndeplinite în conformitate cu dispozițiile tratatului, în condițiile și la termenele prevăzute de acesta, cu respectarea principiului subsidiarității, așa cum este definit în articolul 3b din Tratatul de instituire a Comunității Europene. Comunitatea acționează în limitele competențelor care îi sunt conferite și ale obiectivelor care îi sunt atribuite prin tratat. În domeniile care nu sunt de competența sa exclusivă, Comunitatea nu intervine, în conformitate cu principiul subsidiarității, decât în cazul și în măsura în care obiectivele acțiunii preconizate nu pot fi realizate într-un mod satisfăcător de statele membre, însă pot fi realizate mai bine la nivel comunitar datorită dimensiunilor sau efectelor acțiunii preconizate.¹

În anul 1997, prin adoptarea Tratatului de la Amsterdam de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană, conținutul principiului subsidiarității este dezvoltat în textul Protocolului privind aplicarea principiilor subsidiarității și proporționalității anexat la Tratatul de la Amsterdam. Protocolul conține prevederi ce stabilesc ca fiecare instituție a Comunității Europene în exercitarea competențelor, să vegheze la respectarea principiului subsidiarității. Principiul subsidiarității oferă o orientare pentru modul în care aceste competențe trebuie exercitate la nivel comunitar. Subsidiaritatea este un concept dinamic care ar trebui să fie aplicat în lumina obiectivelor enunțate în tratat. El permite extinderea acțiunii Comunității în limitele competențelor sale, atunci când circumstanțele o cer, sau, invers, limitarea sau încetarea ei atunci când nu mai este justificată.

Pentru a fi justificată, o acțiune comunitară trebuie să corespundă principiului subsidiarității sub două aspecte: obiectivele acțiunii propuse nu pot fi suficient realizate prin acțiunea statelor membre în cadrul propriului sistem constituțional național și pot fi, deci, realizate mai bine printr-o acțiune comunitară. Pentru a stabili dacă condiția susmenționată este îndeplinită, trebuie urmate liniile directoare arătate în continuare:

- chestiunea examinată are aspecte transnaționale care nu pot fi rezolvate satisfăcător prin acțiunea statelor membre;
- o acțiune limitată la nivel național sau lipsa acțiunii comunitare ar fi contrară exigențelor tratatului (cum ar fi necesitatea de a corecta distorsiunile concurenței, de a evita restricțiile deghizate impuse schimburilor sau de a întări coeziunea economică și socială) sau ar dăuna în alt mod intereselor statelor membre;
- o acțiune la nivel comunitar ar prezenta avantaje manifeste, datorită dimensiunilor sau efectelor sale, în comparație cu o acțiune la nivelul statelor membre.²

Prin Tratatul de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a Comunității Europene, semnat la Lisabona, 13 decembrie 2007 a fost introdus articolul 3b, care înlocuiește articolul 5 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, cu textul următor:

”(1) Delimitarea competențelor Uniunii este guvernată de principiul atribuirii. Exercițarea acestor competențe este reglementată de principiile subsidiarității și proporționalității.

(2) În temeiul principiului atribuirii, Uniunea acționează numai în limitele competențelor care i-au fost atribuite de statele membre prin tratate pentru realizarea obiectivelor stabilite prin aceste tratate. Orice competență care nu este atribuită Uniunii prin tratate aparține statelor membre.

(3) În temeiul principiului subsidiarității, în domeniile care nu sunt de competența sa exclusivă, Uniunea intervine numai dacă și în măsura în care obiectivele acțiunii preconizate nu pot fi realizate în mod satisfăcător de statele membre nici la nivel central, nici la nivel regional și local, dar datorită dimensiunilor și efectelor acțiunii preconizate, pot fi realizate mai bine la nivelul Uniunii.

¹ Tratat privind Uniunea Europeană JO C 191, 29.7.1992, p. 1–112 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:11992M/TXT>

² Tratatul de la Amsterdam, JO C 340, 10.11.1997, p. 1–144. [Online] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:11997D/TXT%20> (Accesat: 01.04.2025)

Instituțiile Uniunii aplică principiul subsidiarității în conformitate cu Protocolul privind aplicarea principiilor subsidiarității și proporționalității. Parlamentele naționale asigură respectarea principiului subsidiarității, în conformitate cu procedura prevăzută în respectivul protocol.

(4) În temeiul principiului proporționalității, acțiunea Uniunii, în conținut și formă, nu depășește ceea ce este necesar pentru realizarea obiectivelor tratatelor.

Instituțiile Uniunii aplică principiul proporționalității în conformitate cu Protocolul privind aplicarea principiilor subsidiarității și proporționalității.”

Urmare a modificărilor propuse de Tratatul de la Lisabona principiul subsidiarității se regăsește în mai multe compartimente față de codificările anterioare. Astfel referirea expresă la principiul enunțat se conține în Tratatul privind Uniunea Europeană atunci când sunt reglementate principiile democratice ale Uniunii Europene. În textul Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene principiul subsidiarității este enunțat în dispozițiile generale atunci când este descris rolul parlamentelor naționale; în partea ce se referă la atribuțiile Comisiei Europene. Suplimentar, printre Protocoalele anexate la Tratatul privind Uniunea Europeană, la Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene se regăsesc: Protocolul privind rolul parlamentelor naționale în Uniunea Europeană și Protocolul privind aplicarea principiilor subsidiarității și proporționalității, ambele texte menționând expres principiul subsidiarității. La fel, a fost anexată la Tratatul de la Lisabona și Declarația cu privire la delimitarea competențelor, ce stabilește că, în conformitate cu sistemul partajării competențelor între Uniune și statele membre, orice competență care nu a fost atribuită Uniunii prin tratate aparține statelor membre. În situația în care tratatele atribuie Uniunii competențe partajate cu statele membre într-un anumit domeniu, statele membre își exercită competența în măsura în care Uniunea nu și-a exercitat competența sau a hotărât să înceteze să și-o mai exercite. Această ultimă situație poate să apară atunci când instituțiile UE competente hotărăsc să abroge un act legislativ, în special pentru a garanta mai buna respectare în mod constant a principiilor subsidiarității și proporționalității.

Analizând prevederile Protocolului privind aplicarea principiilor subsidiarității și proporționalității în versiunile anexate la Tratatul de la Amsterdam și Tratatul de la Lisabona, observăm că Protocolul de la Lisabona nu mai conține liniile directorii în vederea aplicării principiului subsidiarității după cum acestea au fost propuse de Protocolul de la Amsterdam.

Acestea, însă, au rămas să fie considerate linii directorii ce permit formularea unor indicații privind elementele care urmează a fi luate în considerare în timpul examinării subsidiarității unei acțiuni a Uniunii. De altfel, acestea au fost preluate în vederea publicării în anul 2018 a unei grile de evaluare de către Comisie în temeiul cărei două criterii cumulative, necesitatea și valoarea adăugată acțiunii Uniunii, trebuie să fie realizate pentru ca criteriul subsidiarității să fie îndeplinit.¹

Dezvoltarea jurisprudențială a principiului subsidiarității în ordinea juridică a Uniunii Europene

Examinând la 10 decembrie 2002 una din întrebările preliminare vizând sfera de aplicare a principiului subsidiarității deferite de Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Curtea de Justiție a Comunităților Europene a statuat următoarele:

Principiul subsidiarității este stipulat în al doilea paragraf al articolului 5 din Tratatul CE, conform căruia, în domeniile care nu intră în competența sa exclusivă, Comunitatea va acționa doar dacă și în măsura în care obiectivele acțiunii propuse nu pot fi realizate suficient de către statele membre și, prin urmare, din cauza amplitudinii sau efectelor acțiunii propuse, pot fi realizate mai bine la nivelul Comunității.

Articolul 3 din Protocolul privind aplicarea principiilor subsidiarității și proporționalității, anexat la Tratatul de instituire al Comunității Europene, prevede că principiul subsidiarității nu

¹ Brière, C., Dony M. Droit de l'Union européenne, Editions de l'Université de Bruxelles, 8e édition, 2022. 922 p. ISBN 978-2-8004-1776-9 p. 118

pune în discuție competențele conferite Comunității prin Tratat, așa cum sunt interpretate de Curte.

Se cuvine menționat, ca observație preliminară, că principiul subsidiarității se aplică atunci când legiuitorul Comunității utilizează articolul 95 din Tratatul CE, întrucât această dispoziție nu îi conferă competență exclusivă pentru reglementarea activității economice pe piața internă, ci doar o anumită competență în scopul îmbunătățirii condițiilor pentru stabilirea și funcționarea acesteia, prin eliminarea barierelor în calea liberei circulații a bunurilor și a libertății de a furniza servicii sau prin eliminarea distorsiunilor concurenței.

În ceea ce privește întrebarea dacă Directiva a fost adoptată în conformitate cu principiul subsidiarității, trebuie mai întâi să se ia în considerare dacă obiectivul acțiunii propuse ar putea fi mai bine realizat la nivelul Comunității. În condițiile în care obiectivul Directivei este eliminarea barierelor ridicate de diferențele care mai există între legislații, reglementările și dispozițiile administrative ale statelor membre referitoare la fabricarea, prezentarea și vânzarea produselor din tutun, asigurând în același timp un nivel înalt de protecție a sănătății, în conformitate cu articolul 95 alineatul (3) din Tratatul CE. Un astfel de obiectiv nu poate fi realizat suficient de statele membre individual și necesită acțiune la nivelul Comunității, așa cum demonstrează dezvoltarea diversificată a legislației naționale în acest caz.

Rezultă că, în cazul Directivei, obiectivul acțiunii propuse ar putea fi mai bine realizat la nivelul Comunității. În al doilea rând, intensitatea acțiunii întreprinse de Comunitate în acest caz a fost, de asemenea, în concordanță cu cerințele principiului subsidiarității, întrucât aceasta nu a depășit ceea ce era necesar pentru a atinge obiectivul urmărit. Subsecvent, Curtea a constatat că Directiva nu este invalidă din cauza încălcării principiului subsidiarității.¹

În *cauza Mitteldeutsche Flughafen AG și Flughafen Leipzig-Halle GmbH vs. Comisia Europeană*² Tribunalul, ulterior Curtea de Justiție a Uniunii Europene au examinat legalitatea ajutorului de stat în valoare de 350 de milioane de euro pe care Republica Federală Germania (RFG) intenționa să îl pună în aplicare în legătură cu construirea unei noi piste și a infrastructurii aeroportuare aferente pe Aeroportul Leipzig Halle. Este de notat faptul că Comisia Europeană ca răspuns la notificarea RFG a apreciat că aportul de capital era un ajutor de stat compatibil cu piața comună în conformitate cu articolul 87 alineatul (3) litera (c) CE. În schimb, Comisia a considerat că scrisoarea de garanție și garanțiile nelimitate prevăzute în acordul-cadru nu erau compatibile cu piața comună și a solicitat Republicii Federale Germania să recupereze partea din ajutor care a fost deja pusă la dispoziția companiei în temeiul acestor garanții. Tribunalul, examinând cauza în primă instanță a înlăturat argumentul invocat de reclamante potrivit căruia construirea noii piste constituia o măsură care ținea de politica regională, de politica economică și de politica privind transporturile pe care Comisia nu o putea controla în temeiul normelor din Tratatul CE referitoare la ajutoarele de stat. În această privință, Tribunalul a arătat că sectorul aeroportuar a cunoscut evoluții privind în special organizarea, precum și situația sa economică și concurențială și că jurisprudența a recunoscut, încă din anul 2000, că administratorii de aeroporturi exercită o activitate economică în sensul articolului 87 alineatul (1) CE. De asemenea, Tribunalul a respins argumentele reclamantelor privind pretinsul caracter dissociabil al activităților de construire și de exploatare de infrastructuri aeroportuare. Acesta a mai arătat, în primul rând, că construirea noii piste de sud era o condiție prealabilă pentru exploatarea acesteia, în al doilea rând, că entitățile în cauză erau de fapt aceleași, în al treilea rând, că, întrucât s-a întemeiat pe faptul că infrastructura în discuție era exploatată de FLH în scop comercial și că era vorba deci despre o infrastructură utilizabilă în acest scop, Comisia a prezentat suficiente elemente care să permită susținerea legăturii dintre

¹ Judgment of the Court of 10 December 2002. The Queen v Secretary of State for Health, ex parte British American Tobacco (Investments) Ltd and Imperial Tobacco Ltd. Reference for a preliminary ruling: High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Administrative Court) - United Kingdom. Case C-491/01. European Court Reports 2002 I-11453

² Judgment of the Court (Eighth Chamber), 19 December 2012. Mitteldeutsche Flughafen AG and Flughafen Leipzig-Halle GmbH v European Commission. [Online] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:62011CJ0288> (Accesat: 01.04.2025)

construirea și exploatarea noii piste de sud și, în al patrulea rând, că construirea acestei noi piste de sud era o activitate care avea o legătură directă cu administrarea infrastructurii aeroportuare și că faptul că o activitate nu este asigurată de operatori privați sau că nu este rentabilă nu erau criterii relevante pentru a înlătura calificarea ca activitate economică.

În recursul înaintat la Curtea de Justiție a Uniunii Europene, recurente, au invocat faptul că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept atunci când a apreciat că Comisia nu și-a depășit competențele calificând aportul de capital drept ajutor de stat. Tribunalul ar fi ignorat că decizia privind construirea unei infrastructuri de transport constituie o decizie în materie de amenajarea teritoriului, adoptată pe baza unor dispoziții de drept public ale statului membru. Supunând finanțarea extinderilor de infrastructură dreptului ajutoarelor de stat, Tribunalul ar atribui Comisiei competențe care ar restrânge prerogativele statelor membre în materie de amenajarea teritoriului. Acest lucru ar fi, în plus, contrar principiului subsidiarității.

Curtea a statuat că Tribunalul nu a săvârșit o eroare de drept atunci când a decis că Comisia a apreciat în mod corect faptul că aportul de capital constituia un ajutor de stat în sensul articolului 87 alineatul (1) CE. Pentru a înlătura motivul invocat în fața sa, întemeiat pe o încălcare a repartizării competențelor ce rezultă din Tratatul CE, Tribunalul a arătat tot fără ca hotărârea sa să fie viciată de o eroare de drept, următoarele:

„În speță, în ceea ce privește, [...] critica potrivit căreia Comisia ar fi încălcat competențele statelor membre, trebuie să se arate că, astfel cum reiese din examinarea primului motiv, Comisia nu a săvârșit nicio eroare atunci când a considerat că aportul de capital constituia un ajutor de stat în sensul articolului 87 alineatul (1) CE. În consecință, aceasta avea competența să îl aprecieze în temeiul alineatelor (2) și (3) ale articolului menționat [...] În consecință, Comisia nu a putut să încalce competențele statelor membre în această privință.

În ceea ce privește susținerea potrivit căreia politica regională și economică, din care face parte amenajarea pistei de sud, ar intra în mod exclusiv sub incidența competenței statelor membre, trebuie să se constate că, chiar dacă ar fi dovedită, această împrejurare nu poate avea drept consecință să priveze Comisia de competența sa de control al ajutoarelor de stat, care îi este conferită de articolele 87 CE și 88 CE, în ipoteza în care finanțările acordate în cadrul politicilor menționate constituie ajutoare de stat în sensul articolului 87 alineatul (1) CE.

În sfârșit, în ceea ce privește faptul că Comisia nu ar fi în măsură să asigure un control mai bun decât cel care poate fi exercitat la nivel național, precum impune articolul 5 alineatul (2) CE, trebuie să se constate că acest argument nu este relevant, deoarece s-a dovedit că, în temeiul Tratatului CE, Comisia avea competența de a controla măsura în cauză dacă era vorba despre un ajutor de stat.”

Astfel, întrucât a constatat că în mod întemeiat Comisia a considerat că măsura în cauză constituia un ajutor de stat, Tribunalul putea în mod legal să deducă faptul că Comisia a exercitat în privința acestei măsuri controlul conferit acesteia prin articolul 88 CE și nu a depășit, așadar, nici competențele sale și deci nici pe cele atribuite Uniunii. În plus, întrucât aprecierea compatibilității unui ajutor cu piața comună intră în competența sa exclusivă, sub controlul instanței Uniunii Tribunalul a considerat în mod întemeiat că nu era posibil ca Comisia să fi adus atingere principiului subsidiarității. În consecință, acest motiv de recurs a fost respins ca nefondat.

O altă cauză examinată de Tribunal pe terenul subsidiarității a fost *cauza Inuit Tapiriit Kanatami și alții v. Comisia Europeană*¹ care are la origine Regulamentul nr. 1007/2009 privind comerțul cu produse derivate din focă ce avea ca obiect, stabilirea de norme armonizate privind introducerea pe piață de produse derivate din focă, reglementând *inter alia* că introducerea pe piață a produselor derivate din focă este permisă numai dacă produsele în cauză sunt obținute în urma unor vânători de foci desfășurate în mod tradițional de comunitățile inuite și de alte comunități indigene și contribuie la subzistența acestora. Aceste condiții se aplică în

¹ Judgment of the General Court (Seventh Chamber), 25 April 2013. Inuit Tapiriit Kanatami and Others v European Commission. Case T-526/10. [Online] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:62010TJ0526> (Accesat: 01.04.2025)

momentul sau la locul în care sunt importate produsele. În temeiul aceluiași regulament se dispune că nu ar trebui să fie afectate interesele economice și sociale fundamentale ale comunităților inuite care vânează foci ca mijloc de asigurare a subzistenței. Astfel, potrivit considerentului menționat, vânătoria reprezintă o parte integrantă a culturii și a identității membrilor comunității inuite și, ca atare, este recunoscută prin Declarația Organizației Națiunilor Unite privind drepturile populațiilor indigene. Prin urmare, introducerea pe piață de produse din focă obținute în urma unor vânători de foci desfășurate în mod tradițional de comunitățile inuite și de alte comunități indigene și care contribuie la subzistența acestora ar trebui permisă. Totodată din Regulament rezultă că, între altele, măsurile pentru punerea în aplicare a autorizației pentru comunitățile inuite trebuie adoptate de Comisia Europeană. Mai mulți reclamanți au formulat o acțiune în anularea Regulamentului de bază.

În fața Tribunalului reclamanții au arătat că obiectivul principal, chiar unic, al Regulamentului de bază este protecția bunăstării animalelor, iar un asemenea obiectiv nu aparține domeniilor de competență exclusivă a Uniunii. Cu toate acestea, instituțiile nu ar demonstra modul în care o legislație prin care se urmărește protejarea bunăstării focilor adoptată la nivelul Uniunii ar fi cea mai adecvată și mai necesară.

În perioada când a fost adoptat Regulamentul de bază, principiul subsidiarității era enunțat la articolul 5 al doilea paragraf CE, potrivit căruia, în domeniile care nu sunt de competența sa exclusivă, Uniunea nu intervine decât în cazul și în măsura în care obiectivele acțiunii preconizate nu pot să fie realizate într-un mod satisfăcător de către statele membre, ci pot fi realizate mai bine la nivelul Uniunii din cauza dimensiunilor sau a efectelor acțiunii preconizate.

În această privință s-a impus mai întâi să se respingă argumentația reclamanților care se întemeia pe afirmația eronată potrivit căreia obiectivul Regulamentului de bază este protecția bunăstării animalelor. Astfel regulamentul menționat avea ca obiect ameliorarea condițiilor de funcționare a pieței interne, ținând seama de protecția bunăstării animalelor.

În ceea ce privește articolul 95 CE, Curtea a reiterat că principiul subsidiarității se aplică acolo unde legiuitorul Uniunii folosește acest temei juridic, în măsura în care această dispoziție nu îi acordă o competență exclusivă de a reglementa activitățile economice pe piața internă, ci numai o competență în vederea ameliorării condițiilor de stabilire și de funcționare a acesteia, prin eliminarea obstacolelor în calea liberei circulații a mărfurilor și a liberei prestări a serviciilor sau suprimarea denaturării concurenței.

Or, trebuie să se constate că obiectivul Regulamentului de bază nu poate fi realizat în mod satisfăcător printr-o acțiune întreprinsă numai în statele membre, ci presupune o acțiune la nivelul Uniunii, astfel cum demonstrează evoluția eterogenă a legislațiilor naționale în prezenta cauză). În consecință, obiectivul acțiunii vizate poate fi mai bine realizat la nivelul Uniunii. Întrucât reclamanții nu au prezentat niciun alt element în susținerea argumentației lor, aceasta a fost respinsă.

Concluzie

Înființând organizația internațională statele fondatoare îi deleagă o parte din atribuțiile lor suverane pentru o realizare mai eficientă a obiectivelor de politică externă. Mandatul organizației internaționale nu va fi extins dincolo de atribuțiile delegate de statele membre. Realizarea conformă a competențelor organizației internaționale este o condiție *sine qua non* a exercitării personalității juridice internaționale a acestui tip de subiect derivat de drept internațional.

Conceptul competențelor implicite, conturat inițial sub egida Organizației Națiunilor Unite, și fiind considerat extrem de atractiv de organizațiile regionale, în condițiile lumii contemporane marcată de crize regionale și instabilitate mondială, riscă să denatureze grav natura și întinderea mandatului pe statele îl conferă organizațiilor interguvernamentale. Fenomenul este mult mai riscant în cazul organizației supranaționale. În aceste condiții, statele se îngrijesc să instituie instrumente întru a preveni abuzuri la adresa suveranității din partea organizațiilor internaționale, la care fac parte.

Fiind conceput inițial ca un instrument eficient în asigurarea ca deciziile adoptate de Uniunea Europeană să fie cat mai aproape de cetățeni, principiul subsidiarității astăzi are incidență directă asupra procesului de realizare a competențelor Uniunii Europene. Respectarea principiului este asigurată în ultimă instanță prin controlul jurisdicțional exercitat de Curtea de Justiție a Uniunii Europene.

Bibliografie:

1. Actul Unic European. Semnat la: Luxemburg la 17 februarie 1986 și la Haga (Țările de Jos) la 28 februarie 1986 Intrare în vigoare: 1 iulie 1987. In: JO L 169, 29.6.1987, p. 1-28. <https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/sea/sign> (Accesat: 01.04.2025)
2. Brière, C., Dony M. Droit de l'Union européenne, Editions de l'Université de Bruxelles, 8e édition, 2022. 922 p. ISBN 978-2-8004-1776-9
3. Judgment of the Court (Eighth Chamber), 19 December 2012. Mitteldeutsche Flughafen AG and Flughafen Leipzig-Halle GmbH v European Commission. [Online] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:62011CJ0288> (Accesat: 01.04.2025)
4. Judgment of the Court of 10 December 2002. The Queen v Secretary of State for Health, ex parte British American Tobacco (Investments) Ltd and Imperial Tobacco Ltd. Reference for a preliminary ruling; High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Administrative Court) - United Kingdom. Case C-491/01. European Court Reports 2002 I-11453
5. Judgment of the General Court (Seventh Chamber), 25 April 2013. Inuit Tapiriit Kanatami and Others v European Commission. Case T 526/10. [Online] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:62010TJ0526> (Accesat: 01.04.2025)
6. Osmochescu E., Supremația Dreptului Uniunii Europene. Reclama. Chișinău, 2006. 156 p. P.57
7. Tratat privind Uniunea Europeană JO C 191, 29.7.1992, p. 1-112 [Online] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:11992M/TXT> (Accesat: 01.04.2025)
8. Tratatul de la Amsterdam, JO C 340, 10.11.1997, p. 1-144. [Online] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:11997D/TXT%20> (Accesat: 01.04.2025).

Copyright©Oleg BALAN, Olga DORUL, 2025.

Contact/Contacte/Контакты:

BALAN Oleg.

Doctor habilitat în drept, profesor universitar,
Universitatea de Stat din Moldova.
MD-2012, Alexei Mateevici str. 60,
Chisinau, Republica Moldova.

E-mail: balanoleg9@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-5150-3570>

<https://doi.org/10.61753/1857-1999/2345-1963/2025.20-2.02>

DORUL Olga.

Doctor în drept, conferențiar universitar
Universitatea de Stat din Moldova,
MD-2012, Alexei Mateevici str. 60,
Chisinau, Republica Moldova.
Universitatea "Dunărea de Jos" din Galați, România.
800008, Galați, România, str. Domnească, 47.

E-mail: dorulolga@yahoo.com

<https://orcid.org/0000-0001-8613-4066>

<https://doi.org/10.61753/1857-1999/2345-1963/2025.20-2.02>